

Jubileum Městského muzea v Čáslavi

Petra Michalová

Jubilee of the Municipal Museum in Čáslav

V letošním roce slaví Městské muzeum v Čáslavi významné jubileum. Svě brány návštěvníkům otevírá již 140 let. Od svého založení zve k prohlídce rozsáhlé přírodovědné, etnografické a historické sbírky a pro dnešní návštěvníky i badatele je zajímavé také jako doklad o podobě muzejnictví v 19. století, kdy muzea v českém prostředí teprve vznikala.

Čáslavské muzeum patří k nejstarším venkovským muzeím v České republice. Jeho základem se stala sbírka místního filantropa a mecenáše Josefa Kaunického, jenž svou sbírku dermoplastických preparátů zvířeny a etnografických a technických zajímavostí z celého světa věnoval městu Čáslav. To zároveň hledalo vhodný prostor pro sbírky archeologické a historické, které svým, byť amatérským, úsilím seskupily pilné ruce nadšenců místního vlastivědného a archeologického spolku s názvem Včela Čáslavská. Ostatně i tento staroslavský muzejní spolek, nejstarší v Čechách, letos slaví rovných 160 let své existence. A právě jeho archeologické a historické sbírky, společně s přírodovědnou a etnografickou kolekcí věnovanou Kaunickým, vytvořily základ sbírek Městského muzea.

Město Čáslav se tehdy ocitlo v zajímavé situaci: vlastnilo sbírky, ale nemělo, kam by je uložilo. Provizorní prostory uvolněné v radnici nestačily ani sbírkám Včely, natož kolekci Kaunického. A tak padlo rozhodnutí vystavět náležitě reprezentativní budovu muzea. Finance na stavbu město získalo za přičinění místní záložny a dobrá věc se podařila. Na základě projektu Jana Tetřeva vystavěla firma Josefa Skřivánka budovu muzea, již dominuje kupole se Svatováclavskou korunou.

Sbírky byly nadále rozšiřovány, a to jak prostřednictvím darů, tak i vlastním výzkumem, který prováděl Kliment Čermák. Tento pedagog a archeolog amatér své výzkumy důkladně sepisoval a zakresloval a jeho poznámky jsou dodnes velmi cenným pramenem pro poznání osídlení

Čáslavska, sídelně nesmírně pestré a zajímavé lokality. Zvláště lokalitu s názvem Hrádek Čermák zkoumal skutečně profesionálně a přispěl tak k osvětlení vývoje tohoto sídliště, kde se nachází kontinuální stopy osídlení od pravěkých kultur, přes dobu hradištní až po založení královského města ve vrcholném středověku. Po Čermákovi archeologické průzkumy okolí prováděli i jeho pokračovatelé, jako Emanuel Chramosta či František Škrdle. Právě jim vděčí čáslavská archeologická sbírka za svou pestrost, zpracování a šíři. Kliment Čermák však svůj badatelský a sběratelský zájem zaměřil nejen na archeologii, nýbrž i na numismatiku. Sám se v tomto oboru vzdělával a stejně jako v archeologii, rovněž zde byl v kontaktu s předními osobnostmi tehdejší vědy, jako byl Josef Smolík či Bedřich Skrbek. Studoval dostupnou odbornou literaturu, odebíral odborná periodika, tuzemská i zahraniční.

Založil v muzeu numismatickou sbírku mapující vývoj českého mincovnictví od denárů až po Čermákovu současnost. Sestavil rovněž slušnou kolekci antických mincí a do sbírky začlenil rovněž řadu platidel z dalších zemí evropských i mimoevropských.

Do dějin numismatiky se zapsal především publikací s názvem *Mince Království českého za panování rodu Habsburského od roku 1526*. Čermákovým přičiněním byla řada nálezů a zajímavých mincí publikována v dobovém odborném tisku. Pokud sám našel zajímavý depot mincí či solitery, část zachoval ve sbírce Městského muzea a část zaslal do muzea Národního. Tak tomu bylo například u významného nálezů denárů z lokality Čáslav nádraží, který byl objeven při polních pracích v roce 1878. Kromě tohoto velkého nálezů patří do muzejní sbírky také nálezy z Prostřední Vsi, z pozdějšího období nález mincí z první poloviny 17. století, který byl objeven roku 1927 v obci Tis. Unikátem čáslavské numismatické

Mgr. Petra Michalová
Městské muzeum
a knihovna Čáslav
michalova@cmuz.cz

sbírky je norimberský fenik, který v oblasti středních Čech nemá mnoho analogií. Kromě kovových platidel obsahuje čáslavská sbírka také papírová platidla, početní žetony, medaile, odznaky, řády, vyznamenání a rovněž svátostky. Z medailí si pozornost jistě zaslouží stříbrná medaile vyhotovená v roce 1880 na počest odhalené pomníku Jana Žižky z Trocnova na čáslavském náměstí či zlatá medaile pěveckého spolku Hlahol. Numismatická sbírka přesahuje počet čtyř tisíc exemplářů.

Sbírky archeologická, numismatická, přírodovědná a etnografická patří tedy k původním muzejním sbírkám a jsou sbírkami nejstaršími. Postupem času muzeum prostřednictvím darů a vlastním sběrem rozšířilo sbírku historických předmětů vážících se k dějinám Čáslavska. Pominout nelze také soubor zbraní a militarií, z nichž nejzajímavější jsou unikátní středověké meče a tesák nebo též šipka zdobená iniciálou a znakem. Takto vyhotovené šipky jsou evropským unikátem.

Dalším evropským unikátem, jenž čáslavské muzeum schraňuje, je tzv. křížek z Bratčic. Měděný křížek zdobený vzácnou technikou smaltu pocházející z přelomu 12. a 13. století patří k nejvzácnějším předmětům Městského muzea v Čáslavi. Dalším skvostem je bezesporu tzv. langobardský zlatý prsten ze 6. století. Pokladem je rovněž nádoba s hlavou beránka, sice keramická, leč datovaná do doby před založením města a dokládající christianizaci Čáslavska v raném středověku. Historický fond Městského muzea v Čáslavi skýtá takřka sedm tisíc sbírkových předmětů, archeologický více než osm tisíc.

Úctyhodnou je také sbírka písemností a tisků, stejně jako fotografií, které obsahují více než jedenáct tisíc sbírkových předmětů.

Z oblasti přírodních věd nelze pominout rozsáhlou a obdivovanou sbírku minerálů, nerostů a hornin, z oblasti řemesla a lidové tvorby pak expozici průmyslu, která ukazuje díla a nástroje vážící se např. na tradici toufarů na Čáslavsku, zajímavou je rovněž muzejní sbírka harrachovského skla, porcelánu či nádobí

a nástrojů spojených s lidovým řemeslem a životem na venkově.

Svébytné postavení má expozice Jana Ladislava Dusíka, hudebního skladatele celosvětového renomé, stejně jako významného scénografa Josefa Svobody. Obě tyto expozice skýtají artefakty spojené s jejich tvorbou. Expozice J. L. Dusíka právě prošla revitalizací financovanou z fondů Ministerstva kultury ČR a nabízí možnost přehrávek Dusíkových skladeb. Obdobná revitalizace čeká také expozici Josefa Svobody. Expozice J. L. Dusíka a Josefa Svobody se nacházejí v budově městské galerie.

Galerie je součástí Městského muzea od roku 2000, kdy pro ni byly místními architekty a výtvarníky upraveny prostory bývalých kasáren. Do té doby, od svého založení v 60. letech

20. století, sídlila v budově čáslavské synagogy.

Významnou část galerijní sbírky tvoří obrazy Jindřicha Pruchy a také malířská i grafická tvorba výtvarníků Čáslavska. Malby Jindřicha Pruchy mají v galerii své pevné místo v expozici stejně jako scénografické modely Josefa Svobody. V dalších výstavních sálech jsou prezentována díla výtvarníků Čáslavska. Prostor dostávají také současní umělci, letos např. v naší galerii vystavovala tvůrkyňně Kamila Ženatá. Úzce spolupracujeme s mladými talenty, když volíme témata společně s místní ZUŠ či Gymnáziem a Střední pedagogickou školou a následně výtvoříme poté vystavujeme. Kromě děl malířských a grafických galerie uchovává rozsáhlý fond sochařky Blaženy Borovičkové Podpěrové, a to jak její plastiky, tak i doprovodnou dokumentaci, zápisníky, skici apod.

K nejstarším a nejvzácnějším galerijním exponátům bezesporu patří oboustranně malovaný renesanční obraz zachycující *Zmrtvýchvstání Krista a Umývání nohou*. Anonymní Mistr Čáslavského oltáře toto dílo vytvořil patrně kolem roku 1530. Z konce téhož století pochází i další deskový obraz, epitař, zachycující místního vzdělance a významnou osobnost Jan Váchů s manželkou. Celkem ve svých

depozitářích čáslavská městská galerie schraňuje takřka tři tisíce uměleckých děl. Fond muzea se rozrůstal nejen dary, ale i vlastním výzkumem členů Včely, jako byl Kliment Čermák či jeho nástupci Emanuel Chramosta a František Škrdle. Poslední jmenovaný působil i na pozici správce městského muzea, a to až do své smrti v roce 1958. František Škrdle po sobě zanechal úctyhodný kus historiografické a archeologické práce. Vedením muzea byl po něm pověřen pedagog zdejšího gymnázia, Milan Marek, kterého ve vedení vystřídal funkcionář tehdejšího MNV Ladislav Brhlík. V roce 1984 se vedení muzea chopil Jiří Marek, syn někdejšího vedoucího, a setrval zde do roku 1987, kdy se muzeum v Čáslavi stalo pobočkou tehdejšího Okresního muzea v Kutné Hoře. Na pozici vedoucího pracovníka byla tehdy delegována původní zaměstnankyně Soňa Dedíková. Ve funkci zůstala i po sametové revoluci, kdy se muzeum opět dostalo pod správu města Čáslav. Setrvala zde až do svého odchodu do penze v roce 2021. V současnosti je Městské muzeum příspěvkovou organizací města a řídí jej Michaela Dvořáková. Důraz v současnosti klade na edukační, výstavní i odbornou činnost,

stejně jako na otevřenost veřejnosti všech věkových skupin. Pracují zde čtyři kurátoři a jedna archeoložka. Společně spravují svěřené sbírkové předměty ve sbírce Historie, Archeologie, Písemnosti a tisky, Numismatika, Zbraně a militaria, Zoologie, Paleontologie, Mineralogie, Výtvarné umění a Lapidárium. Připravují výstavy, přednášky, workshopy a další kulturně vzdělávací akce např. u příležitosti Dnů evropského dědictví, Mezinárodního dne archeologie či festivalu Muzejních nocí. Nabízí rovněž širokou škálu edukačních programů pro školy a školky i letní příměstské tábory v době prázdnin. V historické budově muzea jsou k vidění stálé expozice Brána do pravěku, Středověké město, Zoologická expozice, expozice průmyslu, nábytku a etnografie. Odpočinek skýtá zahrada vybavená posezením a herními prvky pro děti. Krátkodobé výstavy nabízí muzeum ve výstavním sále v historické budově i ve výstavní síni umístěné na Žižkově náměstí.

Městské muzeum v Čáslavi společně s galerií nabízí vskutku pestrou škálu zajímavých sbírkových předmětů, kulturních akcí i aktivit pro návštěvníky všech věkových kategorií. A nejen v tomto jubilejním roce Vás srdečně zvou k návštěvě.